

Stav justice a ochrany podnikatelského prostředí, zákon o konkurzu a vyrovnání

materiál pro jednání 111. Plenární schůze RHSD ČR dne 28. července 2014
(zpracováno insolvenčním oddělením legislativního odboru Ministerstva spravedlnosti ČR)

Předně je nutné uvést, že dne 1. 1. 2008 nabyl účinnosti zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), a nahradil tak dosavadní zákon č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání. Od 1. 1. 2008 se tedy na nově zahájená řízení o úpadku aplikuje insolvenční zákon, avšak pro úpadková řízení zahájená před tímto datem platí nadále zákon o konkurzu a vyrovnání.

Cílem insolvenčního zákona je zejména zajištění větší transparentnosti a předvídatelnosti úpadkového řízení, posílení postavení věřitelů, motivace dlužníka ke snaze řešit svůj úpadek včas, možnost sanace dlužníka tam, kde je to vhodné pomocí reorganizace a oddlužení, celkové zrychlení a zefektivnění úpadkového řízení. Ministerstvo spravedlnosti průběžně vyhodnocuje aktuální podněty a problémy z oblasti insolvence. Insolvenční zákon byl proto několikrát novelizována s cílem posílit práva dlužníka a jeho věřitelů a eliminovat zneužívání zavedených institutů. V tomto ohledu lze zmínit například tzv. protišikanózní novelu, jež měla zmenšit prostor pro ty insolvenční návrhy, které mají dlužníka donutit k rychlejšímu zaplacení dluhu a kde je dluh marginální vzhledem k obratu a výsledkům dlužníka.

Současně s insolvenčním zákonem nabyl účinnosti zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích. Je nutné zdůraznit, že podmínky pro výkon činnosti insolvenčních správců jsou přísnější oproti podmínkám pro výkon činnosti správce konkursní podstaty. Insolvenčním správcům je povolení k výkonu činnosti vydáváno Ministerstvem spravedlnosti, přičemž žadatel musí nejdříve složit zkoušku insolvenčního správce prokazující jeho odbornou způsobilost a splňovat další zákonné podmínky jako je např. bezúhonnost. Dále Ministerstvo spravedlnosti dohlíží nad činností insolvenčních správců a vede jejich centralizovaný seznam. Ministerstvo spravedlnosti je rovněž oprávněno insolvenční správce sankcionovat za porušení povinností uložených zákonem o insolvenčních správcích. V případě, kdy jsou Ministerstvem spravedlnosti nebo insolvenčním soudem opakovaně uloženy sankce za závažné delikty, může Ministerstvo spravedlnosti přikročit ke zrušení povolení vykonávat činnost insolvenčního správce. Pro možnost vykonávat funkci insolvenčního správce subjektů se značným ekonomickým významem, kterými jsou např. finanční instituce, či právnické osoby s obratem nad 100 000 000 Kč nebo s více než 100 zaměstnanci, je nadto potřeba splnit další podmínky, zejména vykonat zvláštní zkoušku insolvenčního správce.

Co se týče aktuálních událostí v oblasti insolvence, je nutné zejména upozornit na zákon č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, tedy tzv. revizní novelu insolvenčního zákona, kterou došlo k významným změnám insolvenčního práva. Níže uvádíme změny, které mají dopad na prevenci kriminality v rámci insolvenčního řízení.

Předně byla posílena transparentnost určování insolvenčních správců. Stávající nominační systém určování insolvenčních správců byl nahrazen systémem rotačním. Výběr insolvenčního správce v konkrétním řízení tedy napříště nebude záviset na volné úvaze předsedy insolvenčního soudu, ale k jejich určování bude docházet na základě rozpisu podobně, jako je tomu v případě soudců (§ 25 insolvenčního zákona). Celý proces se tak stane automatizovaným a lépe přezkoumatelným a výrazně se omezí možnost korupčního jednání a s tím spojeného účelového ustanovování insolvenčních správců spjatých s konkrétními věřiteli.

Dále, byla posílena role státního zastupitelství. To tak podle § 7c insolvenčního zákona může vstoupit do kteréhokoli zahájeného insolvenčního řízení, včetně incidenčních sporů, a moratoria. V těchto řízeních pak může podávat opravné prostředky. Nemusí k tomu být ani výslovně zmocněno konkrétním ustanovením zákona, postačí, že zákon možnost podání opravného prostředku obecně připouští (§ 69 insolvenčního zákona). Státní zastupitelství tedy může hájit veřejný zájem v kterémkoli insolvenčním řízení, a to například i v souvislosti s trestnou činností, o které se v rámci své činnosti dozví. Státnímu zastupitelství, které vstoupilo do insolvenčního řízení, se také zvlášť doručují všechny písemnosti tohoto insolvenčního řízení, nestanoví-li zákon jinak (§ 75 odst. 2 insolvenčního zákona). Toto pravidlo doposud platilo pouze v případě rozhodnutí. Byly tak učiněny kroky k posílení informovanosti státních zastupitelství o průběhu insolvenčních řízeních.

Dále byla provedena úprava postavení zajištěných věřitelů. Zajištění věřitelé mají při zpeněžení majetkové podstaty oproti nezajištěným věřitelům privilegované postavení v tom smyslu, že jim náleží čistý výtěžek zpeněžení předmětu zajištění, z něhož mají být jejich pohledávky uspokojeny až do plné výše, a to kdykoli v průběhu insolvenčního řízení. Z těchto důvodů může docházet ke zneužívání tohoto institutu. Revizní novelou proto byla zavedena možnost ostatních věřitelů a dlužníka podat námítky proti návrhu insolvenčního správce na vydání výtěžku zpeněžení zajištěnému věřiteli, jimiž mohou zpochybňovat důvodnost takového postupu (§ 298 odst. 3 insolvenčního zákona), a povinnost insolvenčního soudu řešit tyto námítky při jednání.

Taktéž je možné poukázat na novelu zákona o insolvenčních správcích účinnou k 1. 8. 2013, která měla za cíl zvýšit požadavky na odbornost a bezúhonnost insolvenčních správců. Kromě zvýšení náročnosti zkoušky insolvenčního správce mimo jiné zpřísnila podmínky pro možnost výkonu činnosti insolvenčního správce se zvláštním povolením. Tato činnost je nově definována jako citlivá činnost podle zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů. Insolvenční správci se zvláštním povolením tak musí být držiteli dokladu o bezpečnostní způsobilosti fyzické osoby, který je vydáván Národním bezpečnostním úřadem a jehož platnost je omezena na dobu 5 let. V rámci řízení u Národního bezpečnostního úřadu je mimo jiné zjišťováno, zda činnost žadatele není v rozporu se zájmy České republiky, zda nejsou majetkové poměry zjevně nepřiměřené řádně přiznaným příjmům žadatele, zda žadatel spáchal trestný čin, zda chování, ovlivnitelnost nebo nedůvěryhodnost žadatele může vést ke zneužití výkonu citlivé činnosti, či zda se žadatel nestýká s osobou, která vyvíjí nebo vyvíjela činnost proti zájmu

České republiky. Tento zákonný požadavek tak dále zvyšuje požadavky na osobnostní způsobilost a spolehlivost insolvenčních správců se zvláštním povolením.

Co se týče dohledové činnosti Ministerstva spravedlnosti, tato je realizována v rámci dohledu nad činností insolvenčních správců a dohledu nad činností insolvenčních soudů. Dohled nad insolvenčními správci podle zákona o insolvenčních správcích spočívá mimo jiné ve zjišťování, zda insolvenční správce splňuje podmínky pro výkon své činnosti, kterými jsou např. bezúhonnost, nebo výše zmiňovaná bezpečnostní způsobilost s tím, že nesplňování podmínek vede ke zrušení povolení. V rámci dohledu nad insolvenčními soudy podle zákona č. 6/2002 Sb. o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), a zákona č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů, může ministr spravedlnosti v případě kárného deliktu podat kárnou žalobu proti kterémukoliv insolvenčnímu soudci.

Konečně je třeba také poukázat na připravovanou novou úpravu postavení znalců, neboť odbornost znalců a kvalita znaleckých posudků mají zásadní vliv na insolvenční řízení ve vztahu k oceňování majetku, a to zvláště co se týče ocenění hodnoty zajištění a dále v případě řešení úpadku reorganizací, kde má znalecký posudek vliv na schválení reorganizačního plánu. Na Ministerstvu spravedlnosti tak v současné době probíhají legislativní práce na nové právní úpravě oblasti znalectví a tlumočnictví. Jedná se přitom zejména o zavedení nové koncepce profesní správy (transparentnost a jednotnost praxe zejména při výběru nových znalců), upravení statusu soudních znalců a posílení dohledu nad výkonem znalecké činnosti, včetně stanovení správních sankcí za porušení povinností.

Závěrem považujeme za potřebné zdůraznit, že jsme si vědomi závažnosti problematiky trestné činnosti v oblasti insolvenčních řízení. Cílem podaného přehledu bylo ukázat, že jsou dlouhodobě činěny kroky k jejímu potírání, a to zejména v podobě postupných úprav předpisů ovládajících toto řízení tak, jak jsou shromažďovány poznatky o (měnícím se) *modu operandi* zločinných skupin. V tomto přístupu bude ministerstvo i nadále pokračovat, a to ještě výrazně intenzivněji, než dosud. Je ovšem nezbytné si uvědomit, že tato trestná činnost je dílem dlouhodobě etablovaných organizovaných zločinných struktur, zasahujících ze své podstaty do oblasti justice a podle našich operativních poznatků i do oblasti státní správy a orgánů činných v trestním řízení. Nelze proto očekávat, že by naše zvýšená aktivita vedla v krátké době k nějakým převratným výsledkům, obzvlášť je-li naše ministerstvo v tomto boji bohužel dlouhodobě osamoceno.